

په ره سسلکه

ههواناموی کتیب

KURD ARSHIV

PEŞEŞLKE

گوڤارینکی روڤننیری مندانه

نا ونبهانه کاتی بهکان ههولیر - کتیبخانهی پایزه / شقامی / شهلا ره رانیه کتیبخانهی ههنگاو و روانیر - کتیبخانهی بهرورد

خروجت (پهه) مهساره

به دلیس شاریکی کوئی کورده له میژوودا ناویکی دیار و ته مهنیکی پر کاره ساتی ههیه، ئەم شاره له زۆروه ختان کورد بو خۆی حوکمی تیدا کردوووه ، ههر بۆییش زاننا و سه رکردهی چاکی لی هه لکه وتوووه .

گوایه کاتی خۆی که (ئەسکه ندهری که وره) به ره و ئاسیا دیت جوانی ناوچه که سه رنجی راده کیشی و سه ر کرده یه کی خۆی که ناوی (لیس) ده بی ، راده سپیری که ئەم شاره بکات به قه لایه کی قایم ، پاشان بو پاداشت ، شاره که ناوده نی (باد - لیس) وانه (ولاتی لیس) .

یه کی له پیاوه ناوداره کانی ئەم شاره شه ره فخانی میژوو نووسه ، ئەم زانایه له رۆژی ۲۵ شوباتی ۱۵۴۳ ز له دایک بووه و سه ر به هۆزی رۆژه کی یه ، سه ر ده میک فه رمانه وه ای ناوچه که بووه ، پاشان خۆی داو ته نووسین ، یه کی له نووسراوه ناودارو به نرخه کانی (شه ره فنا مه) یه ئەم کتیبه به فارسی باس له میژووی کورد ده کات ، شه ره فخان ده سنووسی زۆری هه بووه ، تا ئیستا ۲۲ دانه ی لیدوز راوه ته وه ئەم میژوو نووسه له سالی ۱۶۰۳ ز له ته مهنی ۶۰ سالیدا کوچی دوایی کردوووه .

مناره ی چولی له سه ده ی یازده ی زاینی دا که به خێل و گه ج له هه لوبه ر دروست کراوه دیواره کانی و نیکار رازاوه ته وه له بهر دارمان و بی خزمه تی به زۆری به - که ی ته نها (۳۷) مه تری لی ناو ته وه .

سەید رەزا
رابه ری به زوو ته وه ی رزگار خوازی که ی کورد بووه له کوردستانی پاکوور و سه رکر دایه تی شۆرش کردوووه له ده قه ری ده رسیم تا له سالی ۱۹۳۷ له ته مهنی ۷۳ سالی دا ده گیرئ و له سیداره ده مری .

پەرەسێلکە

••PEHESÛLKE••

کۆفاریکی روژنڤیری منڊالانە

ژمارە (٢) ، خەرمانی ١٩٩٢

- دەستە ی بەریتۆمەردن -

مەلۆد ئیبراھیم حەسەن

هەلگۆرد عبدالوھاب

ئیدریس لاوھ

هەولێر - کوردستان

بەرگی ژمارە ی پشوو

° چاوتان روون °

لەم ژمارەیدا

- بەمیلیس ل ٢
- چاوتان روون + کوارگ ... ل ٣
- لە خۆبایی بوون +
- فەرھەنگۆکە ل ٥ -
- باژیان خۆشترکەین ل ٦
- سروود + دوورەنگ ل ٧
- ناگر + دەمناسن ... ل ٨ - ٩
- تۆ لە هەلدان موریان +
- بیرەوهری ل ١٠ - ١١
- رینووسی کوردی بە پیتی
- لاتینی ل ١٢ - ١٣
- حەسانەوہ ل ١٤
- ھەمە رەنگ ل ١٥

لیمۆلێ

خویندەنەوہ و سەیر کردنی پەرەسێلکە زۆر خۆشە ، بەلام ، خۆشتر دەبوو ئەگەر بە سکی تێرەوہ تەماشاتان کرد بایە ، ئێوہ زۆر بەتان برسی و کەم خۆراک و بە خوراکن ، بۆی ئیمە حەزمان دەکرد لەگەڵ ھەر پەرەسێلکە یەکی رەنگا و رەنگدا دوو نانی کەرم و لاقە مریشکیکی سوور کراوہ و سیوێکی لا سوورو کیسە یەکی پەر لە شەکرۆکە ی ترش و شیرینمان پیشکەش کردیان .

بەلام ، ئیمە دلنیا یین کە ئێوہ تامی شو و ھەموو خواردنە لە بایەتە رەنگا و رەنگ و وینە جوانەکانی پەرەسێلکەدا دەکەن ، تامکردنیکی بەردەوام . ئەمجارەش وەک جارانی پشو چاوتان روون و دلمان شادە بە دیتنەوہتان .

قە ناخ رزقانی

(١١ ساڵ)

کوراگ یان قارچک ڕووەکیکی ناسکی شیوہ سەیانە یە (چتر) . کاتیکی گەواڵە ھەورەکان کرسە گرم و ترشیفە دەکەن قارچک لە ژێر زەویدا دیتە دەر . قارچک وێرای ئەوہی کە بو دار و دەرمان بەکار دێت خواردنیکی خۆش و بە سووودیشە بو مرقوف بەلام دەبێت زۆر ناگادار بێن چونکە ھەندیک جوریان ھەن زەھراوین و زیانمان پێ دەگەن .

- بو ئەوہی کوفاری پەرەسێلکە زووتر و چاکتر و زۆرترو ھەرزاتر بلاوکیرتەوہ یارمەتی پەرەسێلکە بدەن . - بو ئەوہی منڊالانی کوردستان بی کوفاری منڊالان نەبن ، یارمەتی پەرەسێلکە بدەن . - بو ئەوہی تاکە کوفاری منڊالانی کورد لە ھەموو کوردستان بەردەوام بی یارمەتی پەرەسێلکە بدەن .

له خوبایی بوون نووسینی وینهی خوله

رۆژنکیان شیریک تووشی بوو به تووشی
ریویهکی گه‌ری برسیه‌وه و پی‌ی گووت : مام
ریوی وهره له‌گه‌ل مندا به ههر چه‌کم راو
کرد پیکه‌وه ده‌بخوین .. به‌و چۆزه شیر
نیچیری گه‌وره‌ی ده‌گرت و مام ریویش
ده‌خوارد .

جاریکیان له نیو باخیکدا پیاسه‌ی ده‌کرد
چاوی به ریویهکی لاواز که‌وتو به فیزیکه‌وه
پی‌ی گووت : ها ریوی له ره‌نگو پوخسارتدا
وا ده‌رده‌که‌ویت که‌وا بی نانو خواردن بیت .
به‌لام دل له دل مه‌ده وهره ببه به پیای من،
چونکه ده‌میکه بوومسه‌ته شیر و ده‌توانم
نیچیری گه‌ورت بو راو بکه‌مو له ده‌ستی شه
برسیتی‌یه‌ت ده‌رباز بکه‌م .

ریویه برسیره‌یکه به ته‌وسه‌وه پی‌ی گووت :
ئاموزا گیان تو که‌ی شیریت ، تو ههر وه‌کو
من ریویتو ناتوانیت نیچیری گه‌وره راو
بکه‌یت . شه‌گه‌ر راست ده‌که‌یت شه‌وه‌تا گایه‌ک
وا له‌و مێرگه‌دایه برۆ بیک‌وزه و بی‌هینه
پیکه‌وه گوشته‌که‌ی بخوین .

تا وه‌کو رۆژنکیان که تازه خور هه‌لاتبوو
ریوی به‌ده‌م ریوه‌ ته‌ماشای سیبه‌ره زله‌که‌ی
خوی ده‌کردو له دلی خوی‌دا ده‌یگووت : شه‌ری
سیبه‌ره‌که‌م چهنده مه‌زنو گه‌وره‌یه خو منیش
بوومه‌ته شیرو ئاگاشم له‌خۆم نی‌یه . وا چاکه
چیترا هاورییه‌تی مام شیر نه‌که‌مو خۆم بو
خۆم راو بکه‌م . ههر له‌و ده‌مه‌وه مام ریوی
له شیره‌که جیا بووه و به ته‌نیا ده‌گه‌راو
سلاوی له که‌س نه‌ده‌کردو به فیزه‌وه ده‌رۆی
به‌ریوه . چونکه به‌راستی وایه‌ده‌زانی بوته
شیر .

پنجهوانهش ههیه، که به زمانیکی تره و ماناکه‌ی به کوردی بیدراوه‌ته‌وه.

فهرهنگ زۆر شیوه‌ی ههیه، ههر له یهک (زمان) دا، فهرهنگی زاراوه‌کان و فهرهنگی ئیدیۆم و فهرهنگی پیشه‌سازی و فهرهنگی کشتوکار و زۆری تر.

ههتا زانستیش پتر پتیش ده‌که‌وئێ فهرهنگیش زۆرتتر و بلاوتر ده‌بێ. نووسینی فهرهنگ:

تا ئیستا بۆ نووسینی فهرهنگ و زاناکانی فهرهنگ نووسین، به زۆری یهک ڕێگه به‌کار دێنن. هه‌ویش به‌پێی شله‌لفو بئێ زمانه‌که وشه‌کان له دوو یهک ڕیزده‌که‌ن و ماناکه‌ی به‌رامبهر ده‌نووسن.

کۆترین فهرهنگی کوردی: فهرهنگی (نه‌وبه‌هار) ی شاعیری که‌وره‌ی کورد (شه‌مه‌دی خانی‌یه) که له سالی ۱۱۸۲ - ۱۱۸۳ ی زایینی به شیوه‌ی شیعری بۆ فیڕبوونی زمانی عه‌ره‌یی دایناوه، به تایبهت بۆ مندالان، که خۆی له سه‌ره‌تا‌که‌ی ده‌فه‌رمو‌وئێ:

نه ژ بۆ ماحب ره‌واجان
به‌لکی ژ بۆ بچوکی کرمانجان.
نازه‌ترین فهرهنگی کوردیش فهرهنگی (هه‌نبانه‌ بۆرینه) ی ماموستای شاعیر مام هه‌ژاری موکریانی‌یه، که له دوو به‌رگی جوان و ڕیکدا به زمانی کوردی- کوردی- فارسی بلا‌وکراوه‌ته‌وه.

جا په‌ره‌سیلکه هيواداره مندالانی کورد ههر زوو خۆیان له‌سه‌ر به‌کاره‌ینانی فهرهنگ رابینن، چونکه به‌کاره‌ینانی فهرهنگ ده‌بێته هۆی فیڕبوون و ده‌وله‌مه‌ند بوونی زمانی مروف به شیوه‌یه‌کی زانستی.

فهرهنگ

مندالنه نازیزه‌کان .. ئیوه زۆر جار له کاتی خۆینده‌وه‌ی کتیب و گۆفار و رۆژنامه‌کاندا وشه‌ی (فهرهنگ) تان ده‌که‌وئێته به‌رجاو، نه‌رئ! تا ئیستا هه‌چ جار له خۆتان په‌رسیوه، فهرهنگ یانی چی؟

وه‌رن با گوئ له جیکه جیکی په‌ره‌سیلکه بگرینو بزانی‌ن چۆنمان بۆ باس ده‌کات.

فهرهنگ: وشه‌یه‌کی کوردی‌یه به‌وه کتیبانه ده‌گوتری، که وشه‌ی زمانیکی تایبه‌تی تێدا کۆده‌کرتیه‌وه و مانای لێ‌ده‌دریته‌وه، جا مانا لێ‌دانه‌وه‌که ههر به هه‌مان زمان بئێ وه‌ک شه‌وه‌ی وشه‌ی کوردی مانا لێ‌بدریته‌وه، یان به زمانیکی تر به‌رامبهره‌که‌ی دیاربکری.

له فهرهنگی کوردی کوردی، فهرهنگی (شیخ محمدی خال) مان هه‌یه، که سێ به‌شه.

دیسان زۆر فهرهنگی تریش هه‌ن به کوردی و زمانه‌کانی تر، فهرهنگی زانستی.

رئویه له خۆبایی به‌که که شه‌وه‌ی گه‌له‌ی بئێ ناخۆش بوو بۆیه به‌ لووت به‌رزیی به‌که‌وه‌ گوتی: ههر ئیستا ده‌رۆمو خۆم هه‌له‌ده‌مه‌ سه‌ر پشنی و به‌ چڕبووکه‌کانم له‌ت له‌تی ده‌که‌م و بۆتی ده‌هێنم. رئویه‌که جووه‌ لای کاکه و ویستی په‌لاماری بدات. به‌لام کاکه به‌کسه‌ر فۆجیکی لێ داو هه‌لا هه‌لا کرد. به‌لێ مندالنه نازیزه‌کان له خۆبایی بوون کارئیکی نا په‌سنده، سه‌دایه‌ی ئیکتاتۆریش وه‌کو شه‌وه‌ی رئویه خۆی لێ بوو به‌ شێر و به‌ گزی جیهان دا چوو تا وه‌کو به‌وه ده‌ره‌یه‌یان به‌ردو ریسوايان کرد و رۆژ له‌دوای رۆژ تابوت ته‌ری ده‌که‌ن و په‌ندی بئێ ده‌دن.

با ذرات خورشید بخت

ببین برین بختی داستان.

تختا ههنگیش بهروزه دیزه خوشتکه پوره ههلساو رتی به
 بهرتزان منیش ههنگین دروست دهنگم زاران شیرین دهنگم.
 تیزی گویش لهم گولاره دهگیزه ره بو شو گول تا دنیا بیته
 گولزان.

بولبولیش هه بری دهگوره نهی درانی چ کارتیک بو خوی
 ههلبیزتی لهبر شو ههزی نه مگرد نوزه قسهی بیته. به لام
 تینا هه نه مایور قسه نهکات ههسور زوریان تن کرد وتیان.
 نهی بولبول هاردی بوچی بی دهنگی؟ تو نه تانی ههی؟
 بولبولیش لهسه ربه کاریا ههلقریه سهر لقی درمختیک
 و به دهسگ و تارازیکسی خوش تئی چریک اتسد، خوشی و
 ناسوره به میه کی گهردی به تاو دارستانه کهو گولمه کهرا بلار
 کرد هوه، که ههسور به سهر سوریانه ره روتیان:

که بولبوله گهش شهی بیست روتی:
 بهرتزان مادام تیره ههسور دهنگی منتان به لاله، تورا بربیارم دا
 منیش گولزانی ههتن بوختم ههلبیزیم.
 شیز کوریکه کوتانی هات لهی بزازه ره هه کسه چوره سهر
 کاری خوی.

۱۹۹۱/۱۲/۲۳

له دارستانه کهرا لوماشنیک گوره به دور درمختا

ههلساو بو (با ژبان خوشت بکین) لهزیر نهی دروشمدا
 خوری بولبول و دار کوریکه ره، گولمه سیک و ههنگ، کوربوزه ره
 کوریکان ساز کرد:

خوز ههلساو لهوای به خیر هاتنی میانه کان وتارنیک دریزی
 ده مایوری نیش کردن وگالکی نیش کردن خوینده هوه، نینجا
 روتی:

بهرتزان جوانی تم سهر زهینه به کارو شیشه هوه.
 کامه رانی ههسور که سنجیک له نیش کردنه ایبه. گولت با
 به مهوره زوی ههسورمان ژبان خوشت بکین... من ختم بربیارم
 داوه نهی نیشه بوختم ههلبیزیم کوربوزانکی وگهری به خشمه هوه
 نینجا له چیکه که کی خوی دانیشه هوه. درای شو گوله تیخهک
 ههلساو روتی:

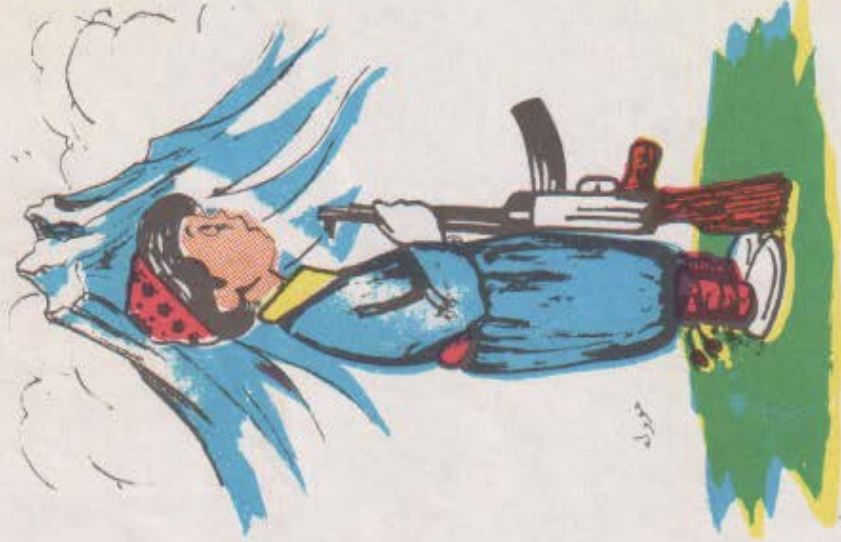
بهرتزان منیش نهی نیشه بو ختم ههلبیزیم که جوانی و بون
 و بهرامی عتر به خش بگم.
 دار کوریکه ره بهنگار بهنگیش به کلاره سورمه که کی سهر پوره
 ههلساو روتی:

منیش بربیار نهدم که به ده شووک دارو درمخت کون بگم بو
 نهووی میشمه لوه و موزاسی زیان به خش بخرم و له او
 درمخته کانان کی بزگار بگم. بهم بینه به شه هوه حنر نه که کم تانم

۱۹۹۱/۱۲/۲۳

سرودى مىنالە شەھىدىك

شۈبىن بىن مەلئەرى بابەم
 يەردو چىا بىيادەم
 ئەرۇم چاۋ نانىمە خەو
 نامىر سىبىنى سامى شەو
 ئەرۇم شاورىم تەھەنگە
 ژىبىنى بىستىم لائەنگە
 دۇنيابىن دۇنيا
 چىادەم بەرمو چىا
 تا خۇزى نەوروزى تەو
 دەر كەوا تارىگە شەو
 ئەرۇم ئەرۇم ھەر ئەرۇم
 تا ئەچچىم ئاۋالى خۇم
 بايلىش ھەر لەو زىگەدا
 لەو زىگە پەروزەدا
 بەخنى كۆر كىيىنى شېرىن
 بۇ سەرسەزى كۆردى نىشىن
 مەبىش بابە كىيان ... بابە
 لە رۇلەن دۇنيابە
 پىروم بەرزە بۇ زىيان
 بۇقەر بالاى شەھىدىان
 نەبى زىگار بىن زىگار
 كۆردىستەن لە دەست زۇردار

مەزەل

سەمكۆ

بىكارىكەي نايە بەردەست
 [چەند ئاستىزىكەيكەك، ھەروەك
 لەكۆنى كراسە شېرىكى خامەكەزە
 سەرتانى بىكەن. جواردارى شېرىن
 يادار بەرۈد دەمچەن. ئەۋرىيەكى
 ياپار ۋەك زەۋدئىنەي ھىلگە]
 - مامۇستە بەدئەلە:
 + بەلام... بۇ درىختەكانت سەوز
 بەكەزەۋە!!
 - راستىكەي، مامۇستە...
 زەمكى سەوزم ئەۋو.
 دېستەم بىلەم. شەي بۇ زەمكى
 سەۋزەت لەھەۋرەبىكەن ۋەنەكەرت،
 كەچى لەۋرى ئەۋە. خەندەمەيكى
 كەسكە پاروۋيا ھالەۋرەتەند.
 - شېرەكۆ، دەۋزەي چى. ئەمگەر ھېزىت

بىكەم چۈن زەمكى سەۋزەلرۈست
 دەمكەيت
 سەرسەزىمەنكى بەمەيى بۈۋە
 خۇنچەۋ لەكۆلە كانىمە پىشكۈپت
 - ھانى... ئەم زەمگە زەۋدە بېشە
 بەسەر درىختە شىنەكا... چۈنم
 كۆت ۋاى كۆر. سەۋرى ھەلبىرى...
 لەھەۋەكانىپەرە جۈۋىتى چۈۋى تازە
 زىسكالم دېت.
 - خۇ... ۋاىە!!
 دەمكى تارۋىنەي خەبەسەن ۋ
 گەشكە بۈۋە، كەپتە سەۋزەكۆنى
 درىختەكانى دېكە.
 - مامۇستە، خۇ لەمگەنت سەۋزەك
 جۈۋەلەرە!!
 ع. سەراج

ناگر

لنگو لنگو مو خریک بوون به ناسترمکانهوه بهشکی
 کمین خولیاو مولی مروفی نهو سردمه بووه، ناشکرایه
 زبانی نهو کاته همتا بلیت سدمو سناگر بووه، بهلام
 لهسهمان کاتدا مروف بهرمکاری بارو زروفیکی نیجگار
 سمخت و دزاواریش بووه، بویه زور ناشکی به هر
 شکی دینی یاری زبانی ناشان بگاو نمرکی سرشانی
 سبوک بگا سمرتی راکیشاوو زیاتر بلهشی بی داوه.
 تا نیشتا زور بهوردی نمرانراومکی مروف ناگری
 دوزیومنهوهو بهکاری هیناوه بهلام دنهیان لهوهی که
 سمرتهای زبانی مروفی بی کوراوه. و لسهرمای سولهی
 زستان خوی بی باراستووه و خوی بی گرم کردنهوهو
 ناوی بی کولاندومو گوشتی بی برزاندومو خواردنی بی
 کولاندومو درندمکاتی لهخوی بیی دور خستونهوه.

نامادکردنی
 دکتر فاضل قهفان

● تعناعت به
 دوزینهوهی ناگرو
 برزاندنی گوشت
 کاریگری یمکی مرنی
 بووه بو بهر میشک و
 هوشی مروفی نهوسا.
 چونکه خواردنی گوشتی
 کال که پیش دوزینهوهی

ناگر مروف بهو شیویه
 بمیننهوهو هوشمندی
 گهشه نکات بهلام باش
 دوزینهوهی ناگرو
 برزاندن و کولاندنی
 گوشت میشکی مروف
 گهسهی کردو مروف له
 جوړه درندمیسهک

رزکاری بووو بیرو هوشی
 مروف همنگاویتی بهرو
 پیشهوهنا

کاتی خوی مروف
 گوگرد و شقارتهی
 نیستایان نمرانیوهوه
 چویه هیناویانه دوو
 داری ووشکیان لههک
 خشانده تا ناگریان بی
 پیدا کردومو بهکاریان
 هیناوه.

● جگه لهو کلهکاهی
 بغسمان کردن، هیندی به
 سوورمکان دوکهل
 ناگریان بو لههک
 کمیشن بکارهیناوهو
 ناگریان لهسر یالمان
 کردونهوه بو نهو
 میسهسته.
 بهلام لهههههوهی
 کرتکتر، مروف
 یعنی بهروونی هزاران
 سال کمیشوته نهوهی که
 بتوانی ناگر بهکار بهینی
 بو درهینانی
 ،کانراکان، و جیاکردنهوهو
 پاککردنهوهی له
 کمرسهخاومکاتی لهم
 کانزایانه نامیری نیش
 کردن و چک و خشلی
 دروست کردوه، نیجسا
 درکی بهوه کرد که
 بهتیکهل کردنی دوو
 کانزا، دارشتهیمکی پتو
 ترو بههیز تری دست
 دهکویت بو وینه

لهتیکهل کردنی مس و
 تمهکه (قصیدر) بروتری
 دروست کرد که پاشان
 ناورا سمدی بروتری.
 بهم جوړه زانسنستی
 کانزاکان پیدا بوو،
 هرچهد که سمرناکهی
 بهریکسوت دوزینهوهوه
 شک بهپی نغخشهوه
 پلانیکی زووتر.

● نیمه درمین که گر له
 گازه سووتامکان پیدا
 دهی بهلام مروفی کون
 ناگری بهنهینیهکی
 سروشتی گهوه درزانی و
 لهو باورمدا بوو که
 خهلاتی سروشتهوه
 شایانی ریزکرتن و و بکره
 بهرستینه.

● نمر،و نیمه ناگر
 بههوی شقارتنهوه(۱)
 دهکینهوهو سهراودی
 سمرمکی نهو ناگرو
 سووتهههینانهی له
 زیانماندا بهکاریان
 دههین.

[نهوت و گازی سروشتی
 و خهلوزه همرودها کارمبا
 سهراومیهکی بهرخهجو
 کرمی و بهکارهینانی وک
 سووتهههتی و روانکی و
 بو ووزمو کزانی
 کهلالهکراوو نامرمانکی

● نیمه جگه لهوهی که [
 خور] سهراومیهکی
 مرنی کرمی و
 رووناکیه بو مروف و
 گشت گیانداران و ههوهو
 جوړه روومکمان، و
 ههرکیز زبان بی تیشکی
 خورو بی کرمایی نهو
 بهریوه ناچی. تعناعت

ده ستاس ؟

هه قالينه چۆن چاكن ؟
 من ناوم (بهختيار عبدالخالق) له پۆلى
 پينجه مى سهزه تا پيمو هه سوو ساليك به
 بهكهم ده رده چووم ته نها ته سال نه بيت .
 چونكه ته سال باوكم كوچى دوايى كردو
 كهسى ترمان نه سوو كه بمان زييني
 چا منيش به ناچارى دهستم كرده
 جگه ره فرۆشتن ، هه ره بويهش
 بهيهكهم ده رنه چووم

هه سوو ئيوار هيهكيش قازانجى فرۆشتنى پاكه ته كان ده خه مه
 ده ست دايكم .

ته گه ره جى جگه ره ده فرۆشم به لام قهت و قهت جگه ره م
 نه كي شاهو و ئيوش نه كه ن بيكيشن چونكه شه م دوو كه له
 پيه سه زيانتان يه ده گه به نيست .

زۆرم هه ز له ته له فرۆشه بويه له مالى شيرازو هوگرى
 براده رم ته ماشاي ته له فرۆشه دهكهم چونكه دواى شه وهى
 باوكم مرد نا چار بوو ين ته له فرۆشه كه مان به فرۆشينه وه بو
 شه وهى به پاره كهى ماوه يهك بزىن ، چكه له و دوو براده رم
 سى چوار براده رى ترم هه ن به لام ناويان نا هينم چونكه زۆر
 شه يتازو لاسارن له كو له كه مان هه ر شو شه جاميك بشكييت
 يا هه ر دزى يهك بكرتت شه وا يه كه ره يه خه ي شه وان ده گرن ،
 شه من هه ز ناكه م شه وان وابىن .

هه رو هه ها هه ز له خوار دنى دوله مى بير شه گوشت دهكهم و
 ئاره زووشم له نيگار كي شان به لام ئيستسا وه كو چاران
 ناتوانم نيگاران بكيشم چونكه به يانيان زوو ده رۆشه نازارو
 تا نيوه رۆ ناييمه وه دواى نان خوار دنى نيوه رۆش نيسان
 ده گه رپمه وه بازار تا ئيواره ، شه و كاته شه كه ديمه وه زۆر
 ماندوو ده بم بويه دواى نان خوار دن يه كه ره ده خه وم .

هه ز دهكهم وه زعمان با شتر بيتو شه منيش چيتر جگه ره ي
 نه فرۆشمو خۆم خه ريكي خويندنه وه و يارى و نيگار كي شانو
 دولمه خوار دن بكهم .

ئه توانين بلين كه گه
 (خۆر نه يوايه زيانتن
 نه سوو .

خۆر له خۆبدا ،
 پرينتى به له ته نيكي
 له روهى مەزن كه تيكرا
 گريكى داكيساوى
 سوور وه بوى
 به گلبه وه و تابلينت
 ئيجكار كه رم و به تينه

ناو قولايى زمويش زيله
 مويه و زۆر گه ره موه قولبه
 قولبى گه رمى ئى ديت و
 چارى وا هيه كه شه م
 ئه گرو كانزا ناوانه
 هه لمچن و له
 شوينتيكه وه رى بو
 خويان ده كه نه سوو به
 ته زۆم ده رۆشه سه ر
 رووى زموى و شه م
 ديارديه ، بو ركلى ، ي پى
 دهوترى شه م بو ركانه
 ته نيا بو سه ر زموى روو
 نه ادات به لكو له زير ناوى
 ده ريكانيشه وه شه م
 ديارديه روو نه ادات

شه مان (۸۲۸)

تۆلە ھلدانا مۆريان

ئىبراھىم دەرەخسانى

سۈرۈ گۆت: ئەگەر ئەم بخاۋان
 ۋى بېكۆژن! دىقى ئەم ئۇخوھ بىكەن يەك
 ھەما ئەم بىن يەك بەسە!
 سۈرۈ پىرسى: ئەم گەلەكى بچوك
 ۋ ژان ۋ ھىزە ۋ ھىزە، مادى ھىزە، چەۋا تىرى
 كۈشتە ھىزە بىكە.
 سۈرۈ ۋەسايە بەرسىف دا.
 ئەگەر ئەزۇ تو ئەۋ بىن دىن، ئەم
 ھىزىن خۈين بچوك بىكەن يەك. ۋى
 كافتى ژمە ھىزەك مەزەن دەدەكەفەۋ
 ئەف ھىزا مەيە مەزەن، ژھىزا ھىزە
 خورقتىر دە دىكار ھىزە بىنەرد بىكە:
 پىشىن مە چ گۆتتە، ما ئەگۆتتە!
 ئەگەر دوۋكەس خۈە بىكەن يەك،
 مالباتەك ب وان نىكارە! ئەگەر
 مالباتەك حىفرە دىناق خۈە دابىكەن
 يەك گۈندەك پىنىكارە! ئەگەر
 باژىرەك، خۇ دىناق خۈەدا بىكە يەك،
 ۋى كافتى دىنا ب وان نىكارە. مانە
 ۋەسايە كاكۆ؟ ب باۋەرئى ۋ ھىقى
 ھەردو وان سەرىرىك ۋ ھەقائىن
 خۈمبىنن ۋ بانگا يەكىتى ل وان
 بىكەن. ھاتن ناف مۈيرىستانەكى
 ژوان راجىلا يەكىتى كرن! گەلەك
 ژمورىيان گۆتن راستەۋ خۈە ب

مۆرىستانان خۈەبىكەن يەك. ۋى
 كافتى ئەم ژبەلايىن ھىزە رىزكارىبىن.
 كۆكۈ ژسۈرۈ بچوك تىرىۋ،
 تىشتان زوتىنە دگەپىشت لەۋما كاكۆ
 دىسا پىرسى، باشە: بى چەۋا ئەم
 خۈە بىكەن يەك؟ سۈرۈ ۋەسا
 بەرسىقى داۋ گۆت: رۆژەكى ماركە
 ھاتىو سەركۈنى مە دىخواست كۈمە
 ھەمىيان بىخوارا، ئەم چۈن ناف
 چەند مۈرىستانىن مۈرىن دىنىۋ
 مەژۋان راگۆت: ۋەرن ئەم خۈە بىكەن
 يەك ۋ تىرىش بىسەن سەرمارى! ما
 ئەنەف ماركە كۈمەۋ زارۋەكەن مە تەق
 دە دىخۋا مالا مە ھەلدەۋەشىنە
 كافتى دىكە، پىشتى فان گۆتتەن كۈر
 مۈرىن مۈرىستانىن دىن ژۋەلى گۆتتە:
 ئەم دى ل ھەمبەر مارى خۈە ۋەرا
 بىكەن يەك ب ھەف را تىرى بىن
 سەرمارى خۈين مۆژك رۆژەكى
 دىسا ماركە تىبۈ چەۋا خۈيا
 نىقروژى كۈير رازابو، ئەم ھەمو
 مۈير ب ھەف را. مەخۇ ھىدى
 ھىدى نىزىكى ۋى كرو ژنەشكى قە
 مەخۇ ئاقىتە سەروى، مە ب
 چارەكى ب ھەف را ۋى گەزىكرو
 مەژۋى ئاقا خۈميا تىرى بەرداسەر
 لاشى دىناق بەرامەۋى داسەرەكى
 دژۋار دەست پىكر، چەند ژمەكەتن
 ئەردى، ل دىسا رابوون سەرخۈە ب
 قى ئاۋايى مەسار ھىدى ھىدى
 كۈشت ۋ ۋىكر بەراتە. كاكۆ گۆت:
 ئۇخ خ خ خ خ خ خ خ خ خ خ خ
 ۋسا بىكۈشتاۋ ئەۋىكر بەراتە.

ئىقى چارى دوو كۈر مۈرىكىن
 بچۈچكىن، خۈە قەشارتن ۋ ب قى
 ئاۋايى ژناق لەپىن ھىزە رىزكار
 بوپون. دابوون سەرىيەكىۋ
 دچوون. دىنە ژھەف دىرسىن ۋ
 دگۆتن:
 ... كا، ئەم دى ب چ ئاۋايى ژقى
 ھىزە دىرو ھار رىزكار بىن؟
 نافى يەكى كاكۆ، نافى بى دى
 ژى سۈرۈ بوو.
 پىچوون، ھىدەك چوون، دەسا
 ۋەستىيان ل بەرى سىدادارەكى
 پوونىشتن. ھىزە كەت بىراۋان.
 كاكۆ كۆتە سۈرۈ: ژيانا ئەنازاد
 نەخۈەشە!
 سۈرۈ گۆت: بەلى، ۋەسايە،
 ژيانانە نازادبە، ھىزە نەخۈشە،
 دىقى ئەم خۈە ژقى رەۋىشى رىزكار
 بىكەن.
 كۆكۈ پىرسى: چەۋا، چەۋا، ئەم
 رىزكارىبىن؟
 سۈرۈ دىسا لى قەگەراند ۋ گۆت: ب
 يەكىتى ئەگەر ئەم ھەمو مۈرىن

بیره وهری مندالیم

عزیزی مهلای رهش

مندالسه خوښه و بیستهکان
چاکم بهبیر دیت، له تمهه نی
بیوهی نازیزدا دهبووم روژیک
خولخوله یه کی رهنگاو رهنگم
له دهست چهتوی هاوریم دیت،
که باوکی بوی کریموو، زورم همز
چووی، به تاییهتی که دهمدیت
له سر ناوله پی خوی دهسورانده
هر وهختابوو بوی سیقو دیق بکم
هرچهند داوام لی کرد نهی دای،
ناحه قیشی نه بوو، شهویش وهگرو
من همزی لی بوو.

پاش یهک دوو روژان توانیم دلی
خوم دابکه ویتیم، لی بدزم، تاکو
کهس ههستی نهکات له ژوو ریکدا
به تنیا تا همزم داده کهوت
دهسوراند شهوجا له شوینیکی
تهقت ههله دهگرت.

روژیک له کاتی سورانی دا،
له خوشیان تا دهنگ تیبدا بوو
گوتم: " برۆنی، برۆنی چون
مه بیوه؟ "

دایکم گوئی لی بوو و هاته لام و
به رهنگ په رینه وه پئی گوتم:
(نهو فر فرۆگهت له کوئی بوو؟)
پیشتر له میشکی چه سپاند بووم:

(شهگه درۆ به سر زارت داییت
هرگیز دایکت نابم) نه شم ده توانی
راستی به که ی پئی بلیم، بویه به
رهنگ ههله پروکاویه وه زاری قسم
به ستر.

به ههله چوونه وه پئی گوتم:
(پیت ده لیم له کویت بوو؟)

ناچار بووم گوتم:
" له چه تووم دزیوه "
له قاران رهنگی شینو مور
ههله گهراو به وه پیری تووره پی یه وه
پئی گوتم:

کاگرو سوژو را کورن یهک. ل دورا
ههف جفان قی، جا هه مووب ههف
را چوون مویرستانه کادن و خوه ب
وان راژکرن یهک، پاش دهمه کی
کی دا ب هزارو ده هزاران موری
گیشتن ههف، گاغا یه کتیا وان
خورت بوو هه مووب ههف رال دو
هرچی گه ریان جهی وی دیتن خوه
نزیکسی وی کرن ژ نیشکی هه ب
هزاران مویری مویریه خوه ب
جاره کی نایتن سر هرچی وی
دان بهرگازان، ژان و نیثی که ستنا
موریان دا دل و کهزبا هرچی
ژبه رفی ژان و نیثی، کهت نه ردی و
دامر.

ژوی روژی قه ده یه موری نیدی
بهارو هافینان دکارن، بی ترسی
مارو هرچان ژکونین خوه دهرکه فن
دهر، قویست و خوانین خوین
رقتسانی، ب دلخویشی و گه ردهن
نازادن دجیفینن سر ههف و د
ناشتی دا دزین.

(به حهقی خوا ههر ئیستا
به خوت بوی نه به یته وه، من
سهری خوم ههله گروم ده پرۆم،
ههتا ههتایی چسوت به من
ناکه ویته وه).

خویشی ترشی به ملم داهات،
به دلساردی یه وه گزه کهم کردو
چووم دامه وه دهست چه تووم... و
پئی گوتم:

" دزینت له چیو هینانه وهت
له چی؟ "

منیش پییم گوتم:
" دایکم ده لیت: شهوی دزی بکات
بووی رهش ده بیت "

تا که ره بووم شهوجا زانیم
مه بهستی دایکم روو ره شی = واته
چاره نه ویست و تایه سهندی به
لای خه لگو خوا.

لهو روژه وه کردو مه ته خوو
هه موو به یانیان که له خه و
ههله دهستم، پیش هه موو شتیک
دهسته پیروژو له زرۆکه کانی
دایکم ماچ ده کهم، کهوا نه یه پش
له ژیاندا فی ره شهم دوو کاره
دزیوه (درۆ و دزی) بسم.

رینوووسی کوردی به پیتی لاتینی

ئامادکردنی: گم گم

A	B	C	Ç	D	E	Ê	F	G	H	I	Î	J	K
ئا	ب	ج	چ	د	هه	ئی	ف	گ	ه	ئی	یی	ژ	ک
L	Ļ	M	N	O	P	Q	R	Ŗ	S	S̄	T	U	Û
ل	ل	م	ن	و	پ	ق	ر	ر	س	س	ت	ئو	ئوو
				V	W	X	Ẃ	Y	Z				
				ف	و	خ	غ	ی	ز				

وانه‌ی سێیه‌م

(1) - (ی بزرۆکه — I) وهک وشه‌ی

دِرک **DIRİK** مِشک **MÊSIK** کهسک **KESIİK**

من چوار مریشک و سێ بزئم هه‌یه
MIN ÇIWAR MIRIŞIK U SÊ BIZNIM HEYE

(2) - (ی — Î) وهک وشه‌ی

جیوه **ÇIWE** نیئری **NÊRÎ** هاوین **HAWÎN** زین **ZÎN**

خه‌سهن زیره‌ک ده‌نگی خوشه

HESEN ZÎREK DENGÎ XOŞE

(3) - (ک — K) وهک وشه‌ی

کورد **KURD** کهرکووک **KERKÛK** کیک **KÊK**

مریشک و چیچکیت خو ئاقنی فه دخوئن
MIRIŞIK U ÇIÇKÊT XO AVÊ VE DIXON

(٤) - (ل _____ ل) وهک وشه

ههولير **HEWLER** وهلات **WELAT** لاه **LAW**

قهل مهليكي كهلهك رهشه .

QEL MELEKÎ GELEK REŞE

(٥) - (ژ _____ ج) وهک وشه

ژاژي **JAJÎ** ژوژک **JUJIK** دهبيژي **DEBÊTÊ**

ژاله کوليكي جوانه

JALÊ GULEKÎ CIWANE

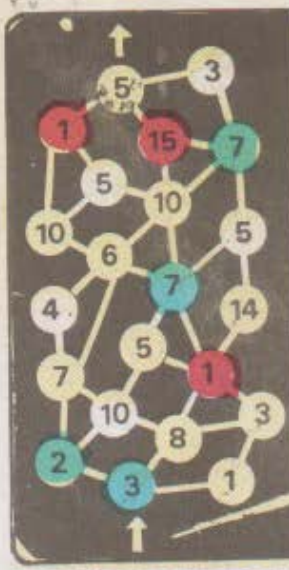
پراھتيان

شيمرۆ روژي فرو فيل نيه، كس برواي بهو
كسانه نهماوه كه دوو ئەندازەيان ههيه له
لايهكهوه داواي ئازادي بو خويان دهكن و له
لايهكي تريشهوه دان به حهقي ژيانى ميللهتاني
تر دانانين .
د/ كامران بهدريخان

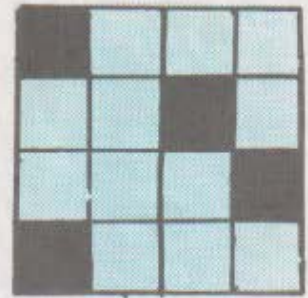
**ÎMRO ROJÎ FIRUFÊL NÎYE KES
BIRWAY BEW KESANE NEMAWE
KE DÛ ENDAZEYAN HEYE LE
LAYEKWE DAWAY AZADÎ BO
XOYAN DEKENU LE LAYEKÎ
TIRIŞEWE DAN BE HEQÎ
JIYANÎ MÎLLE TANÎ TIR DANANÊN
D.KAMERAN BEDIRXAN**

ناوی ئەم چەند شتانە بە پیتی
لاتینی بنووسە .

ٽايا ده توانيت يار مه تي
 شيڙڪو بدهيت له و هي كه
 به كه م ترين نه جاء ي
 ڪو ڪر نه وه له ژماره (٢)
 وه بگانه ژماره (٥) .

ٽا سو ي ي

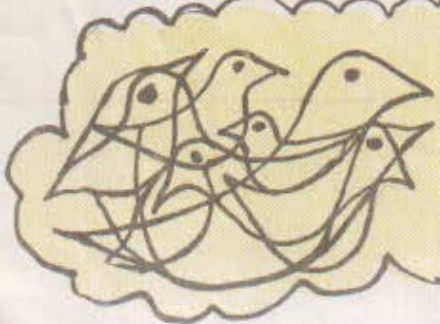
- ١ - ٽا ميڙي درو ڀنه .
- ٢ - نه خيڙ (پ) .
- ٣ - گيانله بهر ٻڙڪي ڪيوي به (پ) .
- ٤ - ده زوو (پهر شو بلاو) .

ستون و ي

- ١ - له ماست دروست ده ڪري .
- ٢ - دوو بيت له چاو .
- ٣ - دڙي گهرم .
- ٤ - بزر (پ)
- ٥ (پ) = پيڇه وانه

چار جي به ، تايه ڪم پنهنجي روه و ، سپيرم تي به

شم نيڪاره ده
 مهلي ڪرتو ته خو
 كه شش چاوي
 هاويه شيان هيه ،
 هه لڏه به
 زووترين ڪاٺ
 بيان توڙه روه .

منڊالنيڪ له تايڪي ده رسين ؛
 رايڪه راسنه شمه له خو
 تروست ڪراوين .
 به لئي ڪڍرم .
 ٻئي تي ، تازو رالهم سو وا زوو
 ڪراسه ڪم به خوڏه دست .

همه رنگ همه رنگ همه رنگ
 همه رنگ همه رنگ همه رنگ همه رنگ
 همه رنگ همه رنگ همه رنگ همه رنگ
 همه رنگ همه رنگ همه رنگ همه رنگ

بوری گارین

یه کم کهس که له ۱۲ ی نیسانی
 ۱۹۶۱ دا به کهشیه که ی ناسمانی
 زهوی چیهیشت و کهیشته ناسمانی
 دهرهوه بوری گارین بووه، بویه
 نهم روزه به بوژی فرینی چیهانی
 دانرا.

کرمی ناوریشم

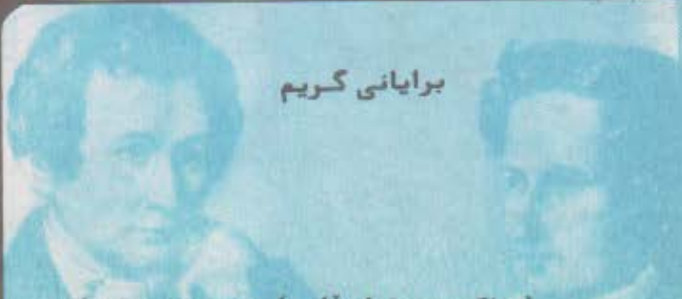
کرمیکی به سووده چونکه توانای دروست کردنی
 ناوریشمی ههیه، شهو کرمه خواردنه که ی
 که لا تووه و له سر دار تووه کان دهژی و همر
 لهویشدا قوزاخهیه کی ناوریشمی بو خوی
 دروست دهکات و له ناویدا مت ده بیته و
 له پاشاندا ده بیته په بووله .

کومپیوتەر

له سهرده می شه مرودا
 بیویستیه کی زورمان به نامیری
 کومپیوتەر ههیه، چونکه چندان
 کرداری حسابی دریزو نالوز
 له کاتیکی کهم خایه ندا شه انجام
 ده دات ، به جوریک شه کهر مروف
 هه موو ژیانی خوشی بو ته رخا
 بکات شهوا پیی ناکریت که شه
 کرداره حسابیانه به راست و
 دروستی تهواو بکات ، ههروهها
 له زور ئیش و کاری روزانه دا
 یارمتهی مروفی داوه وهک :
 دروست کردنی پسولسهی شو و
 کارهبا و تهلهفون جاودبری کردن
 و سر ژمیر کردنی خه لگی و
 دروست کردنی مووشهک و زور
 شتی تر که کارهکانس ژیانی
 پی ناسان ده کریت .

برایانی کریم

(جاکوب و فیلهلم) دوو برا بوون که
 له سهدی نوزده هه مدا ژیاون، له بنه مالهیه کی
 شهلمانی که به (کریم) ناسراون، شه دوو برابه
 زوربهی چیرۆکه فولکلوریه کانی شهلمانیان
 له سر زاری خه لک وهرگرتووه و دایانرشتووتهوه و
 له سالی ۱۸۱۶ به دوو بهرگ چاپیان کردووه .
 خو رهنگه زوربه تان شهم چیرۆکانه تان
 خویند بیتهوه که ماموستا عهزیز کهردی به ناوی
 (چیرۆکی بهر ناگردان) وهریگسپراوته سه
 زمانه شیرینه که ی خوومان .

پهريگي پوي

سيناريو: مهلول
نيگار: مهنگور

